

**Халықаралық ғылыми-практикалық конференцияның
баяндамалар жинағы
"ХАЛЫҚ ӨМІРІНІҢ ЖОҒАРЫ САПАСЫН ЖӘНЕ ҰЛТТЫҚ
ҚАУІПСІЗДІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУДЕГІ МЕМЛЕКЕТТІК
АУДИТ"**

**Сборник докладов Международной научно-практической
конференции
«ГОСУДАРСТВЕННЫЙ АУДИТ В ОБЕСПЕЧЕНИИ ВЫСОКОГО
КАЧЕСТВА ЖИЗНИ НАСЕЛЕНИЯ И НАЦИОНАЛЬНОЙ
БЕЗОПАСНОСТИ»**

**Collection of reports of the International Scientific and Practical
Conference
"STATE AUDIT IN ENSURING HIGH QUALITY OF LIFE OF THE
POPULATION AND NATIONAL SECURITY"**

8 апреля 2022 года

УДК 336.1
ББК 65.052а73
С 23

Г Сборник докладов международной научно- практической конференции «Государственный аудит в обеспечении высокого качества жизни населения и национальной безопасности» = Collection of reports of the International Scientific and Practical Conference "State audit in ensuring high quality of life of the population and national security"= Халықаралық ғылыми-практикалық конференцияның баяндамалар жинағы "Халық өмірінің жоғары сапасын және ұлттық қауіпсіздікті қамтамасыз етудегі мемлекеттік аудит". – Нұр-Сұлтан: - 277 б.

ISBN 978-601-337-664-6

Жинаққа студенттердің, магистранттардың, докторанттардың және профессор-оқытушылар құрамының халық өмірінің жоғары сапасын және ұлттық қауіпсіздікті қамтамасыз ету жағдайындағы мемлекеттік аудиттің өзекті мәселелері бойынша баяндамалары кірді

The collection includes reports of students, undergraduates, doctoral students and teaching staff on topical issues of state audit in conditions of ensuring a high quality of life of the population and national security

В сборник вошли доклады студентов, магистрантов, докторантов и профессорско-преподавательского состава по актуальным вопросам государственного аудита в условиях обеспечения высокого качества жизни населения и национальной безопасности

ISBN 978-601-337-664-6

©Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия
ұлттық университеті, 2022

2-сурет. Электрондық бухгалтерлік есепті енгізу

Бұл жерде күтілетін нәтижелер:

- ҚР Үкіметі мен Есеп комитеті есебіне аудиттелген шоғырландырылған қаржылық есептілікті ҚР Парламентке ұсыну;
- РББӘ ШҚЕ бұрмалануына жол бермеу бойынша ден қою шараларын қабылдау.

Яғни, қазіргі кезеңде Қазақстанда мемлекеттік аудит жүйесін дамытудың басым үрдістері болып үлкен деректермен жұмыс істеу, үздіксіз аудит технологияларына көшу, жаппай цифрлық интеграция болып табылады.

Әдебиеттер:

1. ҚР ҚМ ІМАК 2020-2022 жж мемлекеттік аудит объектілерінің тізбесі - <https://www.gov.kz/memleket/entities/kvga/documents/1?activities=7886&lang=kk>
2. Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің Ішкі мемлекеттік аудит комитетінің ресми сайты - <https://www.gov.kz/memleket/entities/kvga?lang=kk>
3. Қазақстан Республикасының "Мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау туралы" 2015 жылғы 12 қарашадағы № 392-V Заңы [Электрон. ресурс]. – URL: <http://adilet.zan.kz/rus/docs/Z1500000392>

ҚОРШАҒАН ОРТАНЫ ҚОРҒАУ САЛАСЫНДАҒЫ ТИІМДІЛІК АУДИТІ

Аманбай М.

«Мемлекеттік аудит» мамандығының 1 курс магистранты

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті,

Нұр-Сұлтан қ., Қазақстан Республикасы

Е-mail: marzhan.amanbaikyzy@mail.ru

Ғылыми жетекшісі: **Бейсенова Л.З.**, э.ғ.к., қауымдастырылған профессор

Аннотация: Бұл мақалада Қазақстан Республикасында қоршаған ортаны қорғау саласындағы аудиттің қалыптасуы мен дамуы туралы мәліметтер ашылып көрсетіледі. Сонымен қатар, экологиялық аудиттің маңыздылығы қарастырылады. Экологиялық аудит жалпы Қазақстан экономикасын дамытудың маңызды және міндетті факторы болып табылады. Қазіргі таңда елімізде аудиттің бұл түрінің маңыздылығы өсуде. Экологиялық аудитті дамыту проблемасының ерекшеліктерін түсіндіру үшін халықаралық тәжірибеде аудиттің осы түрінің қалыптасу тарихын зерделеу қажет.

Түйін сөздер: мемлекеттік аудит, тиімділік аудит, экологиялық аудит, қоршаған орта.

Аннотация: В данной статье раскрываются сведения о становлении и развитии аудита в области охраны окружающей среды в Республике Казахстан. Кроме того, рассматривается важность экологического аудита. Экологический аудит является важным и обязательным фактором развития экономики Казахстана в целом. В настоящее время значимость данного вида аудита в стране растет. Для разъяснения особенностей проблемы развития экологического аудита необходимо изучить историю формирования данного вида аудита в международной практике.

Ключевые слова: государственный аудит, аудит эффективности, экологический аудит, окружающая среда.

Annotation: This article reveals information about the formation and development of audit in the field of environmental protection in the Republic of Kazakhstan. In addition, the importance of environmental audit is considered. Environmental audit is an important and mandatory factor in the development of the economy of Kazakhstan as a whole. Currently, the importance of this type of audit in the country is growing. To clarify the specifics of the problem of the development of environmental audit, it is necessary to study the history of the formation of this type of audit in international practice.

Keywords: state audit, efficiency audit, environmental audit, environment.

Ең алдымен еліміздің экономикасының жаһандану жағдайында дамуы үшін мемлекеттік аудиттің құрылуы туралы сөз қозғап кетсем. Елбасымыз Н.Ә.Назарбаев 2012 жылдың 14 желтоқсандағы «Қазақстан - 2050» Стратегиясы: қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты Қазақстан халқына Жолдауында «Бізге мемлекеттік аудиттің ең озық әлемдік тәжірибесі кешенді жүйе құру қажет», - деп сөз қозғаған сәттен бастап, елімізде мемлекеттік аудитті енгізу мен қаржылық бақылауды дамыту кезеңдері жүзеге асуда. [1]

Елімізде мемлекеттік аудитті іске асырудағы ең басты мақсат бюджет қаражатын пайдаланудың тиімділігін арттыру болып табылады. Тиімділік аудитінің басты мақсаты – мемлекеттік басқару жүйесін, бюджеттік процесске тартылған қаржыларды пайдаланудың тиімділігі мәселесі бойынша сенімді, толық және объективті ақпаратпен қамтамасыз ету жолымен, мемлекеттік қаржы ресурстарын басқару процесстерін сапалы жақсарту болып табылады.

Тиімділік аудиті экономикасы дамыған мемлекеттерде кең таралған. Тиімділік аудиті ұғымы ең алғаш рет 1977 жылы Халықаралық жоғарғы мемлекеттік аудит органдары ұйымымен (INTOSAI) жарияланды. INTOSAI-дың IX Конгресімен қабылданған аудиттің жетекші принциптерінің Лима декларациясының 4 бабаында көрсетілгендей тиімділік аудиті «мемлекет қаражаттарының қаншалықты тиімді және үнемді шығындалуын тексеруге бағытталған. Мұндай бақылау өзіне тек басқарудың арнайы аспектілерін ғана емес, сондай-ақ барлық басқару қызметін, оған қоса ұйымдастырушылық және әкімшілік жүйелерін де қосады». [2]

Халықаралық деңгейде, АҚШ-та да, Еуропа елдерінде де экологиялық аудит инвестициялық тартымдылықты арттыру мақсатында табиғат қорғау қызметін ынталандырудың экономикалық-құқықтық құралы ретінде қарастырылады. Экологиялық аудит экологиялық менеджмент жүйесінің негізгі құрамдас бөлігі болып табылады және экологиялық көрсеткіштерді бағалауды, талдау мен тәуекелді басқаруды қамтиды. Мұндай түсінік ішкі еуропалық және америкалық стандарттарға, ISSAI стандарттарына, сондай-ақ экологиялық басқару жүйесіне қойылатын талаптарды қамтитын ISO 14000 халықаралық стандарттарына негізделген.

Біріккен Ұлттар Ұйымының Стокгольмде өткен (1972 жылғы 5-16 маусым) адамды қоршаған ортаның проблемасына арналған конференциясында адамды қоршаған ортаны сақтауда және жақсартуда әлем халқын шабыттандыратын және оларға жол көрсететін жалпы тәсілге және жалпы қағидаттарға деген қажеттілікті қарастырып, алғаш рет қоршаған ортаны қорғаудың негізгі қағидаттарын жариялады.

Қазақстан Республикасының Президенті - Қазақстан халқына": қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты" Жолдауында Елбасы Нұрсұлтан Назарбаев "Қазақстан-2050 "Стратегиясын ұсынды, онда ХХІ ғасырдың он жаһандық сын-қатерінің арасында жаһандық азық-түлік қауіпсіздігіне төнетін қауіп, судың өткір тапшылығы, жаһандық энергетикалық қауіпсіздік, табиғи ресурстардың сарқылуы көрсетілген. Қазақстанның табысты мемлекет ретінде одан әрі дамуы экономиканы әртараптандыруды, тиімді өндірістерді, экологиялық және ресурс үнемдеуші технологияларды құруды көздейді. Экологиялық менеджмент жүйесіндегі маңызды экономикалық тетіктердің бірі қызметі қоршаған ортаға және халықтың денсаулығына теріс әсер етумен байланысты кәсіпорындардың экологиялық аудиті рәсімі болуы мүмкін.

Экологиялық аудит Қазақстан Республикасындағы қоршаған ортаны қорғау саласындағы қызметтің дербес бағыты ретінде қолданыстағы табиғат қорғау заңнамасының нормаларымен көзделген. ҚР Экологиялық кодексінде тиісті 9 бөлім – "экологиялық аудит" тарауы (80-94 – баптар) бар, онда оның түрлерін, шарттарын, құрамын және оны қолдану ерекшеліктерін айқындайтын нормалар жинақталған. Қазақстанның көптеген шаруашылық жүргізуші объектілері үшін бүгінгі таңда экологиялық аудит тек заң нормасы ғана емес, сонымен қатар экологиялық менеджмент жүйелері жұмысының тиімділігін, табиғатты қорғау іс-шараларын растау және ұлттық заңнама талаптарына сәйкестігін растау тәсілі болып табылады.

Экологиялық аудит практикасына қызмет түрі ретінде енгізу Қазақстанның жаңа тарихындағы үлкен кезеңді қамтиды. "Қоршаған ортаны қорғау туралы" ҚР Заңының бірінші редакциясында, ал бұл алыс 1997 жыл, тиісті анықтама мен норма бар. Айтпақшы, көптеген мамандардың пікірінше, бірінші ұлттық экологиялық заңның алғашқы редакциясы ең сәтті болды. Ескі редакциядағы Заңның 81 - бабы "экологиялық аудит-ұйымдар мен азаматтардың қоршаған ортаны қорғау нормалары мен ережелерін, экологиялық талаптарды, оның ішінде табиғи ресурстарды пайдалану және молайту жөніндегі есептіліктің дұрыс жасалуын сақтау мақсатында олардың шаруашылық және өзге де қызметін тәуелсіз тексеру"деп көрсетті.

Өкінішке орай, аталған Заңдағы үш қысқаша баптан басқа, іс жүзінде экологиялық аудит қажетті құқықтық нормалармен бекітілмеген, бұл іс жүзінде осы тетікті экономикалық және өндірістік қатынастар саласына кеңінен енгізуге кедергі келтірді. Сонымен қатар, кейбір компаниялар осы құралды пайдаланып, аталған нормалар мен экологиялық ұйымдардың тәжірибесіне сүйене отырып, экологиялық аудиттер жүргізді.

Бұдан әрі экологиялық заңнаманы дамыту шеңберінде "экологиялық аудит туралы" ҚР Заңының жобасы әзірленді, онда экологиялық аудитті ұйымдастыру және жүргізу ерекшеліктерін, рәсімдерін нақтылайтын бірқатар баптар қамтылған. Алайда, жеке заң қабылданған жоқ, өйткені 2005 жылғы шілдеде "Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне экологиялық аудит мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы" ҚР Заңымен қолданыстағы "қоршаған ортаны қорғау туралы" заңға қажетті толықтырулар енгізілді. Сол кезде алғаш рет экологиялық аудиторлар палатасы туралы нормалар енгізілді.

Экологиялық аудит алғаш рет АҚШ аумағындағы ірі өнеркәсіптік корпорацияларды бақылау кезінде пайдаланыла бастады. Өнеркәсіптік өндірістердің дамуы кәсіпорындар қуатының, энергия тұтынудың, ресурстардың күрт ұлғаюына, бұл қоршаған ортаны ластайтын қалдықтар санының өсуіне алып келді. Қоршаған ортадағы залалдың елеулілігі кәсіпорындардың заңды жауаптылығының қажеттілігіне байланысты.

Қоршаған ортаны қорғау проблемалары халықаралық деңгейде алғаш рет 1992 жылы 3-14 маусымда Рио-де-Жанейро қаласында өткен БҰҰ Қоршаған орта және даму жөніндегі конференцияда қабылданған Қоршаған орта және даму жөніндегі Рио-де-Жанейро декларациясында көрініс тапты. Онда Адамзаттың ХХІ ғасырда орнықты дамуының 27 қағидаты жарияланды.

Қазіргі уақытта еліміздегі экологиялық проблемалар, экологиялық шараларды бюджеттік қаржыландырудың өсуіне қарамастан, әлі де жақсара қоймады. Таза су қоры азайып, өсіп келе жатқан қалдықтардан туындаған проблемалар жинақталады. Сонымен қатар, ауыл шаруашылығы мақсатындағы жерлердің эрозияға ұшырауы; су сапасы жақсы су объектілері үлесінің төмендеуін байқауға болады. Сондықтан, мемлекет тиімді жұмыс істейтін мемлекеттік экологиялық аудитсіз мүмкін болмайтын қоршаған ортаны қолайсыз әсерден қорғауды қамтамасыз етуі тиіс.

Қазақстан Республикасының нормативтік актілері экологиялық аудитті өндірістік және мемлекеттік болып бөлуге мүмкіндік береді. Өндірістік деп Қазақстан Республикасы Экологиялық кодексінің нормаларына сәйкес іске асырылатын экологиялық аудитті, ал мемлекеттік аудит деп "мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау туралы" Қазақстан Республикасының Заңына сәйкес іске асырылатын экологиялық аудитті айтамыз [3].

Шетелдік және отандық әдебиетті талдай отырып, осы уақытқа дейін мемлекеттік экологиялық аудиттің бірыңғай, баршаға танылған анықтамасы қалыптаспағанын көрсетеді.

Қазақстан Республикасында экологиялық аудиторлық ұйымдар мен экологиялық аудиторлар жүргізетін тексерулерге қатысты экологиялық аудиттің заңды анықтамасы бар, онда былай делінген: "экологиялық аудит – аудиттелетін субъектілердің экологиялық тәуекелдерді анықтауға және бағалауға және олардың қызметінің экологиялық қауіпсіздік деңгейін арттыру жөнінде ұсынымдар әзірлеуге бағытталған шаруашылық және өзге де қызметін тәуелсіз тексеру" [4].

Әлемдік ғылымда экологиялық аудит әртүрлі түсініледі. Халықаралық деңгейде экологиялық аудиттің айқын анықтамасы жоқ, көбінесе аталған терминнің мынадай анықтамалары пайдаланылады:

- аудиттің жекелеген өлшемшарттарына қаншалықты сәйкес келетінін анықтау үшін ұйым, құрылыс немесе объекті туралы экологиялық ақпаратты әдістемелік зерделесу, аудиттелетін объектідегі экологиялық жағдайды «лезде суретке түсіру». Осылайша, экологиялық аудит экологиялық аспектілер туралы ақпаратты жинау және талдаудың жүйелі процесін білдіреді;

- экологиялық талаптарға сәйкес объектілердің пайдаланылуын және қызметті жүйелі, құжатталған, мерзімді және объективті бағалау;

- қоршаған орта саласындағы ерекше қызмет аудитінің өлшемшарттарына (ИСО 14011:1996) сәйкестігін немесе сәйкессіздігін айқындау үшін аудит куәліктерін объективті алуды және бағалауды жүйелі құжатталған растаушы процесс;

- қызметтің және сапа бақылауы саласындағы нәтижелердің жоспарланған іс-шараларға сәйкестігін айқындауға мүмкіндік беретін жүйелі және тәуелсіз талдау, сондай-ақ іс-шараларды енгізу және олардың қойылған мақсаттарға жарамдылығы;

- қоршаған ортаға әсерді және меншікті беру немесе кейінгі қызметке байланысты әлеуетті міндеттемелерді айқындау үшін жүргізілетін қоршаған ортаны зерттеу;

- Дүниежүзілік банктің анықтамасы бойынша экологиялық аудит - бұл аудит объектілерінің белгіленген аудиторлық өлшемшарттарға қаншалықты сәйкес екендігін айқындау мақсатында жүргізілетін, ұйым, объекті немесе орын туралы экологиялық ақпаратты әдістемелік тексеру; Өлшемшарттар жергілікті, ұлттық және халықаралық экологиялық стандарттарға негізделуге тиіс. Осылайша, экологиялық аудит экологиялық аспектілер туралы ақпаратты жинау мен талдаудың жүйелі процесін білдіреді.

- INTOSAI анықтамасы бойынша экологиялық аудит басқа аудиторлық практикалардан елеулі түрде ерекшеленбейді және аудиттің барлық типтерін, яғни қаржылық есептілік, сәйкестік және тиімділік аудиттерін қамтиды. Тек тексерілетін мемлекеттік саясаттың және бағдарламаның бір бөлігі болған жағдайда ғана орнықты даму тұжырымдамасы экологиялық аудитті айқындаудың бір бөлігі бола алады.

Қоршаған ортаны қорғау саласындағы мемлекеттік аудит Қазақстан Республикасының Экологиялық кодексіне сәйкес экологиялық аудиторлық ұйымдар мен экологиялық аудиторлар жүзеге асыратын экологиялық аудиттің маңыздылығына қарамастан, неғұрлым маңызды және пәрменді деп тану қажет.

Халықаралық практикада мемлекеттік аудит деп әдетте қоғам атынан арнайы құрылатын конституциялық орган жүзеге асыратын сыртқы, тәуелсіз бақылау жүйесі түсініледі. Қазақстан Республикасындағы мұндай орган республикалық бюджеттің атқарылуын бақылау жөніндегі есеп комитеті болып табылады, оның негізгі міндеті халықтың өмір сүру жағдайлары сапасының серпінді өсуін және елдің ұлттық қауіпсіздік мәдениетін қамтамасыз ету үшін Ұлттық ресурстарды тиімді және заңды басқаруды талдау, бағалау және тексеру болып табылады [5].

Кез келген мемлекеттің маңызды міндеті ұлттық ресурстарды, оның ішінде табиғи ресурстарды басқарудың тиімділігін арттыру болып табылады. Бұл мәселені шешуге Экологиялық мемлекеттік аудит тартылған.

Қазақстан Республикасында өндірістік экологиялық аудиттің мақсаты нақты айқындалған және заңмен бекітілген. Олар:

- ұсынылған қоршаған ортаға әсер туралы есептіліктің дұрыстығын тексеру;
- өндірістік-технологиялық процестің экологиялық талаптарға сәйкестігін бағалау;
- өндірістік мониторинг және бақылау жүйесінің экологиялық талаптарға сәйкестігін бағалау;
- қызметкерлердің біліктілік деңгейін бағалау[6].

Табиғат пайдалану бойынша қатынастарды жетілдіру проблемасы экономикалық өсудің экологиялық қиыншылықтарына, сондай-ақ жұмыс күшінің ұдайы өндірісінің жаратылыс жағдайына байланысты. Біріншіден, өндірісте пайдаланылатын табиғи орта элементтерін алуға арналған бірлескен еңбек шығындары өсуде; екіншіден, табиғи орта элементтерін құрайтын шикізатты, материалдарды, отынды ұтымсыз пайдалану нәтижесінде қоғамдық еңбектің ірі шығындары орын алуда; үшіншіден, табиғи ортаға өндірістің әсер етуінің теріс салдарларын жою үшін жиынтық еңбектің елеулі санын бөлуге қажеттілік туындайды; төртіншіден, өндірістің жаратылыс жағдайының тапшылығы өседі. Мұның барлығы қоршаған ортаны қорғаудың экономикалық тетігін жетілдірудің қажеттілігі мәселесін күн тәртібіне қояды.

Халықаралық практиканы ескере отырып, экологиялық аудит саласындағы негізгі міндеттерге:

- табиғат пайдалану және қоршаған ортаны қорғау саласындағы шаруашылық субъектілерінің қызметі туралы анық ақпарат алуды, экологиялық таза технологияларды және өнімді экологиялық белгілеуді енгізудің есебінен олардың әлемдік нарықтағы бәсекеге қабілеттілігін арттыруды;

- шаруашылық жүргізуші субъектілерге өз экологиялық саясатын дербес реттеуге ықпал етуді, экологиялық талаптарды, нормалар мен қағидаларды орындауға бағытталған алдын алу шараларын жүзеге асыру жөнінде басымдықтар қалыптастыруды;

- шаруашылық жүргізуші субъектінің, сақтандыру және қаржылық-кредиттік ұйымдардың қаржылық тәуекелін төмендетуді;

- табиғат пайдалануды реттеудің негізгі бағыттарын іске асыру құралын құруды;

- қоршаған орта саласындағы қызметті қызметтің басқа да салаларымен интеграциялауды, «экологиялық» есеп жүргізу енгізуді;

- жалпы танылған қағидаттарды, әдістер мен рәсімдерді есеп алу және қолдануды жатқызуға болады.

Мемлекеттік қорларды пайдалану кезінде заңдылық, тиімділік, өнімділік және үнемдеу қағидаттары дәстүрлі қаржылық бақылау сияқты мемлекеттік ұйымдардың экологиялық аудитінде де қолданылады.

Тексеруді жүргізуші аудитор әр жолы барынша нақтыланған экологиялық нормативтердің орындалуына баға беруге, мемлекеттің экологиялық саясатының және тиісті бағдарламалардың міндеттерін орындау дәрежесін анықтауға, шығыстардың қол жеткізілген нәтижелерге сәйкестігін айқындауға және т.б. жасауға тиіс. Бақылау органдарының қызметін реттейтін нормаларда экологиялық өлшемшарттар туралы нақты айтылмауы бұл органдарды мемлекеттік ұйымдармен жұмыс істеу кезінде экологиялық аудит техникасын пайдаланудан босатпайды. Тексерулер барысында өлшем аспаптарын немесе химиялық элементтердің периодтық кестесі пайдалану аудитордан орта мектепте алғанынан артық білім талап етпейді. Алайда, қажет болған жағдайда, IAPC 1010 Халықаралық бухгалтерлер федерациясының мәтініне де жүгінуге болады, онда былай деп көрсетілген: «Аудитор қоршаған ортаны қозғайтын және кәсіпорынның қаржылық жай-күйі мен тексеру нәтижелеріне ықпал ететін фактілерді, мәмілелер мен іс-қимылдарды теңестіруге және түсінуге тиіс. Сонымен бірге мұндай тексеру барысында арнайы білімді талап ететін жағдайлар кездескенде, бақылаушы жұмысқа сарапшы тартуға міндетті».

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1 «Қазақстан-2050» Стратегиясы: қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты. Қазақстан Республикасының Президенті – елбасы Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы, Астана қ., 2012 жылғы 14 желтоқсан. [Электрондық ресурс] <http://adilet.zan.kz/kaz.docs/K1200002050>

2 INTOSAI-дың IX Конгресімен 1977 жылы қабылданған Лима Декларациясы [Электрондық ресурс]

<https://www.eurosai.org/handle404?exporturi=/export/sites/eurosai/.content/documents/others/ISSAI/ISSAI-1-Lima-declaration-Ruso.pdf>

3 Қазақстан Республикасының экология кодексі 2021 жылғы 2 қаңтардағы № 400-VI ҚРЗ Кодексі <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/K2100000400>

4 Қазақстан Республикасының «Мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау туралы» 2015 жылғы 12 қарашадағы №392-V ҚРЗ Заңы (02.01.2021ж. өзгерістерімен) [Электрондық ресурс] <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z1500000392>

5 Қ.Е. Жаңбыршин, Н.Қ. Әбдібеков, Н.Н.Годунова, А.Б. Зейнелғабдин, И.Л.Ақпомбаев. Мемлекеттік аудит теориясы //Астана: Республикалық бюджеттің атқарылуын бақылау жөніндегі есеп комитеті, -2018.-328б.

6 Б.А.Алибекова, А.М.Мұхаметкәрім, Д.М.Нурхалиева. Мемлекеттік аудит// ҚР Білім және ғылым министрлігі, Астана: Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ, -2018.-345б.

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІНІҢ БЮДЖЕТТІК БАҒДАРЛАМАЛАРЫНЫҢ ІСКЕ АСЫРЫЛУЫН БАҒАЛАУ

Бердыкулов А.А.

Л. Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
(E-mail: frvrfsoceity@mail.ru)

Аннотация. Адамзат коронавирустық вирусқа байланысты жаһандық проблемаға бірінші рет тап болған. Осылайша, қашықтықтан оқытуды мәжбүрлеп ұйымдастыру біздің елдегі білім беру саласындағы келесі кемшіліктерді анықтады. Біріншіден, осы форматтағы реттеу мен тәжірибенің жоқтығы. Қолданыстағы заңнамада «қашықтықтан оқыту» ұғымы жоқ, сәйкесінше бағдарламалар, ережелер, әдістер мен нұсқаулар әзірленбеген. Екіншіден, орта білім беру жүйесінің дайындық факторы: дағдарыс жағдайында қашықтықтан оқытуға көшу мұғалімдердің АКТ дайындығы жеткіліксіз екенін көрсетті, әсіресе ауыл мектептерінде. Үшіншіден, бұл сыртқы факторлар: Интернет-байланыс факторы, инфрақұрылым, компьютерлер мен байланыс құралдары жетіспеушілігі. Төртіншіден, көптеген студенттер үшін бір мезгілде ағындық байланыстарды ұйымдастыруға арналған отандық ақпараттық платформалардың болмауы, цифрлық білім беру мазмұнының және Интернет желісі арқылы сабақ өткізуге арналған толыққанды бағдарламалық жасақтаманың болмауы. Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің бюджеттік бағдарламаларының іске асырылуын бағалау барысындағы табылған түбегейлі мәселелерді шешу үшін шұғыл түрде материалдар, бағдарламалар дайындау, оқытудың жаңа ережелерін бағалау мен нұсқаулықтарды әзірлеу, мұғалімдерге арналған оқыту курстарын өткізу, қашықтықтан оқытуға арналған арнайы интернет платформаларды орналастыру және ата-аналармен түсіндіру жұмыстарын жүргізу қажет болды. Негізінен, білім беру саласындағы бюджеттік бағдарламалардың ғаламдық аспектіде іске асырылуын бағалау мәселелері көптеген ғылыми еңбектерде қарастырылған.